

HÄRSKISTI LEVYLLE!

Ajatuksia laulun tulkinnasta esiintyvän taiteilijan näkökulmasta

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkiteatterin suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
31.12.2009
Annamaria Karhulahti

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin Koulutusohjelma

KARHULAHTI, ANNAMARIA: Härskisti levylle!
Ajatuksia laulun tulkinnasta esiintyvän
taitelijan näkökulmasta

Musiikkiteatterin opinnäytetyö, 25 sivua

Syksy 2009

TIIVISTELMÄ

Tässä taiteellis-toiminnallisessa opinnäytetyössäni tutkin laulun tulkintaa. Opinnäytetyöni taiteellisena osiona tuotin omakustannelevyn nimeltä Special. Levy koostuu musikaalikappaleista, ja toimin levyllä sekä tuottajana että solistina. Levyn tuotantovaihe alkoi syksyllä 2007 ja päättyi kesällä 2009. Levyn julkistaminen tapahtui aikaisemmin saman vuoden keväällä. Opinnäytetyöni kirjoitusvaihe tapahtui syksyllä 2009 päiväkirjojen ja muun kirjallisen materiaalin pohjalta.

Halusin tehdä oman levyn tutkiakseni sen avulla laulun tulkintaa yleensä ja sitä, miten se eroaa levyllä verrattuna konserttitilanteeseen. Kirjallisessa osiossa en siis paneudu levyn tuotantovaiheisiin kuin pintaa raapaisten vaan siihen, mitä asioita studiotyöskentely avasi minulle laulun tulkinnasta.

Kirjallisessa opinnäytetyössäni käyn vuoropuhelua oman itseni ja omien kokemusteni sekä teoreettisen tutkimuksen välillä. Kerron tiivistetysti kahden vuoden työvaiheet levyn syntymisen tiimoilta, paneudun laulun tulkinnan teoriaan, kerron levyni kappaleiden sisällön ja lopuksi syvennyn siihen, mitä itse oivalsin laulun tulkinnasta äänitystilanteessa. Viimeisessä luvussa kerään yhteen oppimani ja kehitykseni opiskeluni ajalta.

Avainsanat: tulkinta, hermeneutiikka, härski, musikaali

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Music

KARHULAHTI, ANNAMARIA: Rancid for a record!
Thoughts on the interpretation of songs
by the performing artists

Bachelor's Thesis in Music Theatre 25 pages

Autumn 2009

ABSTRACT

In my thesis I explore the interpretation of a song. I produced an album called Special which consists of musical theatre songs. I was the producer and the soloist on the album. I started the production in autumn 2007 and finished it in the summer of 2009. The release concert was earlier in the spring of the same year. The writing process took place in autumn, 2009 and is based on my diary and other written material.

I wanted to make my own album so that I could explore the interpretation of song in general as well as discuss how different it is, singing on an album compared to singing on stage. In my thesis I only briefly discuss the stages of the production. I'm exploring more what I learned in the interpretation process.

In my thesis I'm having a dialog with myself about what I've learned as well as the theoretical studies. I go through a summary of the stages of the production of the album, I enter into the theories of interpretation, tell the contents of the songs in the album and finally dive into what I found out about interpretation through my process. In the final chapter I summarize what I learned and how I, myself have developed.

Key words: interpretation, hermeneutics, rancid, musical

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	IDEASTA LEVYKSI	2
3	ELÄYTYVÄÄ YMMÄRTÄMISTÄ	9
4	SPECIAL -LEVYNI	12
4.1	Special - Minäkö?	12
4.2	I Can Do Better Than That - Ei muuta mahdollisuutta	13
4.3	Letting You Go - Lopullisesti	13
4.4	What Is This Feeling? - Uusi maailma, uudet kujeet	13
4.5	I Know The Truth - Elämäni tarina	14
4.6	Christmas Lullaby - Kiitos	15
4.7	Diva's Lament (Whatever Happened To My Part?) - Pettymyksiä	15
4.8	Lämna inga dörrar på glänt - Otetaan opiksi	15
4.9	Defying Gravity - Askel tuntemattomaan	16
4.10	Find Your Grail - Eiköhän tämä tästä	16
5	PILAANTUNUT VAI HÄIKÄILEMÄTÖN?	17
5.1	Sanallista ja sanatonta	17
5.2	Härskisti!	18
6	EI TUURILLA, VAAN TAIDOLLA	22
	LÄHTEET	24

JOHDANTO

Kuka ei lapsena haaveilisi laulajan urasta? Minä ainakin haaveilin. Illan pimetessä ikkunan takana laitoin valot päälle, musiikin soimaan, tartuin hiusharjaan ja lauloin heijastukselleni. Harrastan sitä edelleen. Nyt voin vaan laulaa oman lauluni päälle.

Idea opinnäytetyöhöni lähti luonnollisesti siitä ajatuksesta, että halusin tehdä levyn. Levytyshalulleni täytyi löytää nätti käärepaperi, ja se löytyikin omista epävarmuuksista ja peloista. Taiteellis-toiminnallisen opinnäytetyöni aiheena on laulun tulkinta, jonka olen aina kokenut itselleni vaikeaksi. Työkalukseni asian tutkimiseen otin levyllä laulamisen, joten tuotin siis omakustannelevyn. Teatterialaa opiskelevana on lavalla esiintyminen minulle tuttua. Yleisön edessä käytettävissä on äänen lisäksi koko keho ilmeitä ja eleitä myöten, kun taas levyllä kuultavissa on ainoastaan ääni. Levyn sisällöksi valitsin musikaalikappaleet. Minä rakastan musikaaleja, musiikkiteatteria, musikaalikappaleita ja teatterilauluja. Ne ovat elämäni. Ja kappaleet ovat yksinkertaisesti mahtavia.

Levyn kappalevalintoja suunnitellessani halusin myös huomioda, että Suomessa ei ole tietääkseni aikaisemmin levytetty kokonaista musikaalilevyä, jossa olisi kappaleita eri musikaaleista. Halusin levyttää sellaisia kappaleita, joita Suomessa harva on kuullut niiden uutuuden tai vaikean saatavuuden vuoksi. Levy toimii monipuolisuutensa vuoksi mainiosti myös opetusmateriaalina yhdessä opinnäytetyön kirjallisen osuuden kanssa, sekä ihan itsenäisenä levynä.

Tässä kirjallisessa työssä selvennän levyprojektini työvaiheita noin kahden vuoden ajalta. Käsittelen myös laulun tulkintaa yleensä, sekä sitä, miten laulajat ja esiintyjät lähtevät opettelemaan uutta kappaletta ja tulkintaa perustaen sen omiin kokemuksiinsa. Lisäksi kerron, mitä kappaleita levylleni valitsin ja minkä vuoksi. Lopuksi keskityn vielä siihen, mitä minä henkilökohtaisesti projektista opin ja mitä minä ajattelen laulun tulkinnan olevan.

2 IDEASTA LEVYKSI

Matka ideasta valmiiksi levyksi ei ollut helppo. Matkan varrella on paljon päivämääriä ja virstanpylväitä, jotka ovat mainitsemisen arvoisia. Monivaiheisesta tuotantoprojektista olisi varmasti unohtunut monta asiaa, jos en olisi alusta lähtien pitänyt päiväkirjaa, jonne pääkohdat on tallennettuna. Päiväkijamerkinnot loppuvat mystisesti 5.2.2009 – suureen heräämisen päivään – ehkä olen ajatellut, että muistan loppukevään siitä lähtien. Matkaa muistelllessani apunani on siis päiväkirja, sekä kalenterit, joihin olen merkinnyt kaikki dead-linet ja tarpeelliset asiat. Tässä luvussa kerron asiat niin kuin ne päiväkirjassani ovat.

11.9.2007

Kolmannen vuosikurssin ensimmäiset päivät. Ensimmäinen luento kurssilla nimeltä Tutkimisen perusteet. Opinnäytetyöstä ei ollut vielä tietoaakaan, mutta kurssi aloitettiin heti sellaisella meiningillä, että 'nyt tehdään opinnäytetyötä'. Ajatukseni pyörivät jossain aivan muualla, kunnes eräät Huhtasen Kaijan sanat saivat minut havahtumaan. Edellisenä keväänä eräät Varhaisiän musiikkikasvatuksen linjalla opiskelleet tytöt olivat tehneet opinnäytetyönään levyn. Lastenlevyn. Jotain liikahati. Kesän aikana töihin pyöräillessäni olin kuunnellut paljon musikaalikappaleita ja haaveillut siitä, että niitä pääsisi joskus levyttämään. Voisiko se olla mahdollista? Pulssini kiihtyi ja ideat lähtivät pyörimään päässäni. Pystyisinkö minä siihen? Miten se tapahtuisi? Kuka sen tuottaisi? Mitä kappaleita siihen tulisi? Mikä olisi opinnäytetyön aihe? *Pystyisinkö minä siihen?* Tottakai pystyisin! Mikä minua esittäisi?

3.10.2007, Teerenpeli

Nyt idea on kehittynyt päässäni jonkin verran ja olen kertonut asiasta muutamille kavereille, ja saanut heidän täyden tukensa. Levyn tuotannollinen puoli on myös selvillä. Tuotan levyn itse. Iltaa istuessamme pyörittelimme ideoita ja yritimme keksiä mahdollisimman toteutettavia lähestymistapoja. Tuottaja-kummitätinäni toimiva Marjo Leppä on aina sanonut, että kannattaa aluksi ajatella isosti, että on

sitten jotain, josta pienentää. No tämän illan jälkeen on ainakin ideoita josta pienentää! Yhdessä välissä mietimme, jos Lahden Nuori Sinfonia tulisi soittamaan taustat. Mahdollisesti. Sitten mietimme, että jos otettaisiin yhteyttä Pirkanmaan ammattikorkeakoulun Teatterimusiikin linjaan ja pyydetäisiin heitä yhteistyöhön. Silloin siitä tulisi kolmen ihmisen opinnäytetyö: minun, jonkun siellä Pirkanmaan päässä ja jonkun, joka on siinä välillä. Olisiko tämä toteutettavissa? Kyllä, hyvinkin toteutettavissa, mutta jos pelkästään näin laajamittaisen suunnitelman ajatteluun tuottaa allekirjoittaneelle rytmihäiriöitä sekä pienimuotoisia paniikkihäiriön oireita, niin ehkä kannattaa jättää ajatus sikseen. Mutta kyllä ilta tuotti joitain käyttökelpoisiakin ideoita. Ajattelimme, että studio-yhteistyötä voisi kysyä Ori-mattila Instituutin Musiikkiteknologian linjalta. Ehdotin myös yhteistyötä ystäväleni Asko Turkialle. Minä hoitaisin levyllä laulamisen ja tuottamisen, ja Asko hoitaisi musiikillisen puolen. Idea jätettiin muhimaan, mutta tämän illan päätteeksi minulla on ainakin levyllä pianisti sekä basisti, Asko sekä Marjo.

28.11.2007

Nyt alkaa opinnäytetyön aihekin selvetä. Ajattelin tutkia sitä, miten valitaan levyille biisit monien hyvien joukosta. Maailmassa on kuitenkin niin paljon hyviä musiikkikappaleita, joita ei ole Suomessa tehty, eikä Suomesta saa edes useimpien musikaalien soundtrackejä. On aika sivistää Suomen kansaa. Tuotannollinen puoli alkaa nyt myös selvetä – tai no, ei selvetä – kun kävin juttelemassa Marjon kanssa. Kaikki asiat ovat sellaisia, jotka pitäisi tehdä ensin! Pitäisi tietää budjetti, että voi hakea apurahaa. Budjetin tekemistä varten pitäisi tietää studio, bändin kokoonpano sekä muut kustannukset. Bändin kokoonpanoa varten pitäisi tietää kappaleet. Eikä bändiäkään voi oikein miettiä, ennen kuin tietää paljonko on rahaa palkata ihmisiä? No, mutta asian eteen on nyt kuitenkin tehty jo jotain. Bändiin sain kitaristin ja rumpalinkin, että komppiryhmä on kasassa. Siskoni, joka on graafinen suunnittelija, lupasi tehdä levyn kannet muumimukipalkalla. Asiat kyllä varmasti hahmottuvat paremmin, kun tiedän mitä kappaleita levyllä tulee.

23.12.2007

Listasin biisejä, jotka haluaisin levyttää, eikä niitä ollut monta. En sitten tiedä olenko liian kriittinen sen suhteen, mitä omalle levylleni haluaisin, mutta suurin osa biiseistä, joita mietin, tuntuu lähinnä tylsiltä. Korkeimmillaan sain listan kuu- teentoista kappaleeseen, ja niissäkin on sellaisia, jotka vähän mietityttävät. Mitä- hän ihmettä nyt? Noin harvasta biisistä ei hirveästi lähdetä valitsemaan, joten tämä nykyinen 'Miten valita biisit levyille'-näkökulma täytyy kyllä ehkä jättää. Mutta ei hätä ole tämän näköinen. Minulla on jo uusi aihe mietittynä! Laulun tulkinta. Ja lähinnä se, miten se eroaa levyllä verrattuna konserttitilanteeseen. Ensinnäkin lau- lun tulkinta ei koskaan ole ollut vahvimpia puoliani. Vaikka omasta mielestäni tulkitsen kovastikin, niin kuulemma se ei hirveästi kuulu ulospäin. Toiseksi, levyllä laulettaessa tulkinta jää kokonaan pelkän äänen varaan. Konserttitilanteessa käytössä on kuitenkin koko ilmeiden ja eleiden kirjo. Miten tulkinnan saa niin vahvaksi, että tunne välittyy pelkän äänen kautta? Mitkä asiat siihen vaikuttavat?

8.2.2008, Cats

Uusi vuosi on lähtenyt käyntiin aika ankeissa tunnelmissa. Suunniteltu ääni- tysajankohta lähestyy, eikä mistään tule mitään. Tammikuun alussa tuntui siltä, että en pystykään tähän. Olisi vaan helpompi heittää pyyhe kehään ja tehdä joku tylsä kirjallinen työ. Mieltäni madalsi rahoitus ja apuraharumba. Valtaosa tammi- kuusta meni budjetin ja työsuunnitelman laatimiseen apurahahakemuksia varten, Marjon luona ramppaamiseen ja hyperventiloimiseen. Lopulta kaikki paperit oli- vat kuitenkin kasassa ja ensimmäinen anomus postissa 30.1. Myös Orimattilasta vastattiin, ja he olivat kovinkin myönteisiä projektilleni. Tilanne alkaa pikkuhiljaa rauhoittua. Kappaleet pitäisi nyt päättää ensi tilassa. Mikä tulee olemaan levyäni lopullinen kaari? Ajatuksenani on kuitenkin lähestyä levyä samalla tavalla kuin lauluiltaa. Siinä täytyy olla kaari, matka. Minun matkani. Monessa kappaleessa on aiheena muutos. Musikaalikappaleissa yleensäkin tapahtuu jonkinlainen muutos, koska eihän tarina mene eteenpäin, jos ei tapahdu muutosta. Mutta näissä kappaleissa muutokset ovat sellaisia, jotka ovat koskettaneet minua kovasti. Olenhan itsekin muuttanut. Miksen siis kertoisi levylläni omasta muutoksestani?

20.8.2008

Apurahoja ei sitten tullut. Mitäs sitten? Tällaista opinnäytetyötä ei ihan opintolainalla lähdetä tekemään. Puhuin asiasta vanhempieni kanssa, ja he tarjoutuivat rahoittamaan levyn. Pääsimme sopimukseen, että he maksavat kaikki kulut, ja saavat kaikki tulot. Minä en tätä kuitenkaan rahan takia tee. Niin pahalta kun tuntuukin ottaa – taas – vanhemmilta rahaa, niin samalla en voi olla muuta kuin onnellinen siitä, että tämä ehkä kuitenkin onnistuu!

13.9.2008, Cats

Aika lailla tasan vuosi siitä, kun idean sain. Tämä alkaa pikkuhiljaa tuntua jo todellisuudelta. Rahoitus on kunnossa, biisit on päätetty, bändiä mietitty... enää vain studio pitäisi saada. Orimattilasta ei ole vielä kukaan vastattu, vaikka olen lähettänyt useitakin sähköposteja. Kappaleet onneksi muotoutuivat omaksi kokonaisuudekseen ilman sen suurempia nikotteluja. Marjon ja Askon kanssa biisejä kuunneltaessa ja kokoonpanoja mietittäessä sieltä kyllä jäi pois yksi minulle tärkeä biisi, koska sitä kuulemma on aivan mahdoton nauhoittaa, sillä tempomuutosten takia se tarvitsisi kapellimestarin. Bändin kokoonpanokin tuli selväksi: vain kymmenen soittajaa ja vähintään kymmenen hengen kuoro. Kuorot harjoitellaan Ensemble-tunneilla opettajan kanssa. Nyt täytyy enää löytää ne soittajat sekä harjoitella kappaleet. Ja myös minun täytyy harjoitella kappaleet. Jos meinaan tehdä opinnäytteen laulun tulkinnasta, niin eiköhän se vaadi sen, että ainakin analysoin kappaleet perinpohjaisesti.

6.10.2008

Eräänä iltana kotiin tullessani mieleeni tuli ajatus, että miksi ihmeessä minä teen tätä? Kuka on niin hullu, että lähtee tekemään tällaista projektia? Vastausta ei tarvinnut kauan odottaa. Seuraavana päivänä Ensemble-tunnilla alettiin käydä läpi valitsemiani biisejä ja kuoro aloitti *Spamalot*-musikaalin *Find Your Grailista*. Ensimmäisten sävelten soidessa tuli kyyneleet silmiin. Tämän takia minä tätä teen. Se kuulosti niin hienolta! Silloin tuli ensimmäistä kertaa sellainen tunne, että tästä tulee oikeasti hyvä juttu. Heidän siinä harjoitellessa nieleskelin kyyneleitä ja tunnin loputtua juoksin vessaan itkemään. Olin liikuttunut ja helpottunut. Bändi on kasassa ja biisilista on saanut lopullisen muotonsa. Orimattilaan olen ollut sen

verran yhteydessä, että siellä on nyt ilmoitustaululla lappu, että haluaako joku tehdä tämän projektin. Sitä odotellessa...

27.11.2008, Cats

Asiat rullaavat omalla painollaan. Ensimmäiset bänditreeneit oli, ja se nyt oli vähän sellaista hakemista, kun nämä ei mitään maailman helpoimpia biisejä ole. Mutta vahva luottamus on soittajiin, joten eiköhän se siitä. Ensembllessa harjoitellaan taustakuoroja täyttä höyryä, mitä en ole itse päässyt todistamaan Catsin päivänäytösten vuoksi. Tällä hetkellä on vähän sellainen fiilis, että ei oikein voi tehdä mitään. Orimattilasta ei ole kuulunut mitään, vaikka olen sinne taas laittanut sähköpostia ja kysellyt tilannetta. Vähän nyt rupeaa mietityttämään, että lähteeköhän sieltä nyt kukaan tekemään tätä projektia. Meidän pitäisi olla puolentoista kuukauden päästä äänittämässä, eikä studiosta ole vieläkään tietoa. Minulta jo kyselään äänityspäiviä, enkä minä osaa vastata, kun en edes tiedä tuleeko koko levyä.

13.1.2009

Taas uusi vuosi tässä projektissa. Eikö tämä koskaan loppu!?!? Mutta nyt voidaan jo sanoa, että ollaan loppusuoralla. Joululomalle lähdin aika ankeissa tunnelmissa. Ei ollut studiota, ei ollut levyä. Orimattilasta ei kuulunut mitään, joten päätimme unohtaa sen kokonaan. Ei muuta kuin etsimään uutta studiota. Sain kyllä kehoituksen pitää joulun ihan täysin lomana. Ja yritinkin tehdä niin. Joululomalta palatessani sain kuulla, että ystäväni Marjo Leppä oli hienosti hoitanut minulle studion tammikuuksi. Niin me sitten oltiin palaverissa Kuja Salmen Kujalandia Recording Studiossa alkuvuodesta ja päätettiin tehdä levy. Parempikin ehkä näin, että on työryhmässä edes joku, joka tietää mitä tekee. Mehän ollaan kaikki ensikertalaisia studiossa. Jos oltaisiin menty Orimattilaan niin sielläkin olisi todennäköisesti ollut ensikertalaiset ohjaimissa. Nyt ainakin tulee hyvää jälkeä. Ensimmäiset nauhoitukset ovat tammikuun lopulla ja viimeiset maaliskuun alussa. Kyllähän tämä tietysti onnistuu.

5.2.2009

Nyt on laitettu levyä purkkiin! Tasaiseen tahtiin bändipohjia ja muita instrumenttiraioja. Laulamaankin olen jo päässyt. Ensimmäisen yrityksen jälkeen meinasi usko loppua. Kokeiltiin paria kolmea biisiä, eikä siitä tullut yhtään mitään! Juuri kun olin alkanut hyväksyä sen, että ehkä olenkin ihan hyvä laulaja, niin sitten kuulee äänensä sieltä isoista kaiuttimista. Piti oikein kysyä Askolta, että kuulostanko minä aina tuollaiselta? Kyllä tultiin ryminällä alas taas jostain pilvilinnoista. Tuntuu, ettei osaa yhtään mitään. Ja nyt nimenomaan ollaan siinä asian ytimessä, mistä tämän opinnäytetyönkin pitäisi kertoa. Miten saat sieltä kuulumaan sen tunteen läpi? Sieltä ei nimittäin kuulunut yhtään mitään! Ja toinen asia, että miten vedät sen rajan, että nyt se on siinä. Mistä tietää, mikä on viimeinen otto? Aina nimittäin voisi vetää vielä paremmin. Vaivuin epätoivoon monet kerrat. En tiedä sitten, että oliko se sitä, että koin epäonnistuneeni vai sitä, että oli alhainen verensokeri. Mutta ruokatauon jälkeen alkoivat asiat luonnistua. Otettiin härkää sarvista ja käytiin vaikeimman kappaleen *I Can Do Better Than That* kimppuun. Hieman hirvitti, mutta se menikin yllättäen ihan hyvin. Studioissa lauletaessa, tulkintaa pitää tehdä aivan älyttömästi, että se kuuluu yhtään mihinkään. Pitää tehdä yli. Härskisti. Kun tämän tajusin, niin kyllä rupesi tapahtumaan. Tämä saattaa toisille olla ihan tuttua juttua, mutta minulle, jolle tulkinta on aina ollut kynnyks, tämä oli suuri läpimurto.

10.3.2009, syntymäpäivä

Miten Annamaria viettää 25-vuotissyntymäpäivänsä? Studioissa tietenkkin. Tänään aloitettiin miksaus. Kaikki on saatu nauhalle ja nyt sitten vaan tekemään niistä hyvän kuuloista. No kyllähän se kuulostaakin jo hyvältä. Äänittäjäkin oli ihan ihmeissään, kun kaikki oli niin hyvin harjoiteltua. Mitäs tässä nyt enää sitten? Antaa miksaajan tehdä työnsä. Ei enää oikeastaan ole itsellä muuta tehtävää.

2.4.2009, Helsinki

Tänään levy on sitten virallisesti valmis. Käytiin Helsingissä Chartmakers Oy:ssä, missä mahtava Svante Forsbäck masteroi levyn. Eli nyt se on kaikin puolin pakattu valmiiksi kotikäyttöön. Nyt sitten seuraavaksi lähetän sen painofirmaan kera kansimateriaalien ja toivottavasti saan sen takaisin hyvissä ajoin ennen levynjulkaisukonserttia.

18.5.2009, julkaisu

Kuukausi sitten minulle soitettiin painofirmasta ja sanottiin, että jos maksan laskun heti niin levyt tulee parin viikon sisällä. Eipä tullut. Eikä ollut tullut vielä viime viikollakaan, että tässä alkoi nyt vähän hermostuttaa vielä tuon konsertin lisäksi. Mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Tänä aamuna noin kello 12.30 kurvasi rekka pihaan ja toi levyt. Ihan hyvä, sillä lupasin olla konserttipaikalla klo 13.00. Ja levynjulkaisukonsertti on illalla klo 20.00. Pääasia, että levyt kuitenkin tulivat ennen konserttia. Olisi luullut, että minua olisi jännittänyt enemmän. Jos jännitystä ei ollut ilmassa niin hermostuneisuutta kyllä, lähinnä sanojen muistamisen kannalta. Konsertti meni ihan hyvin. Oikeastaan todella hyvin kun ajattelee näin jälkeinpäin. Yhdessä biisissä unohdin suurimman osan sanoista, mutta mitä siitä! Nyt levy on julkaistu, konsertti pidetty ja juhlittu ankarasti. Tämän viikon perjantaina menen vielä Pohjanmaalle pitämään kaksi konserttia, vanhassa lukiossani ja kotipaikkakunnallani. Sitten voin pitää viikon loman.

14.7.2009

Muistin vielä alkukesästä, että eihän projekti suinkaan ole ohi, vaikka levy onkin valmiina. Vielä täytyy tehdä Gramexille ääniteilmoitus. Järkevä ihminen ja kokenut tuottaja olisi tietenkin kysynyt kaikilta muusikoilta yhteystiedot ja gramex-tunnukset jo äänitysten yhteydessä, mutta minä kun en ole niin viisas, niin sähköpostikysely jälkeinpäin ajaa varmasti saman asian. Tuskin. Matti Myöhäisiltä voi onneksi kysellä tekstiviestillä. Viimein kaikki tiedot ovat koossa ja ei muuta kuin ääniteilmoituksen pariin. Viime tipassa sain ilmoituksen lähtemään Gramexille. Nyt kahden viikon jälkeen, kun kokonaisuudessaan kaikki projektin eteen on tehty ja se on virallisesti kaikin puolin ohi, ajattelen, etten koskaan halua tuottaa enää yhtään mitään. Mutta se jääköön nähtäväksi.

3 ELÄYTYVÄÄ YMMÄRTÄMISTÄ

Tulkinnasta on monia määritelmiä, ja ihmiset voivat ajatella sen eri tavoin. Vesa A. Niskanen Helsingin yliopistosta on määritellyt tulkinnan kolmella eri tavalla. Ensinnäkin tulkinta tarkoittaa viestien ja sanomien esittämistä ja välittämistä, toiseksi asioiden ja ilmiöiden selittämistä tai ymmärrettäväksi tekemistä ja kolmanneksi kielestä toiseen kääntämistä. Gummeruksen Uusi tietosanakirja määrittelee sanan *tulkita* näin:

kääntää suullisesti, kääntää lyriikkaa. Selvittää. Ilmaista, tehdä itsensä jonkin tulkiksi. Antaa roolille hahmo. (1987, 374.)

Gereon Brodinin Musiikkisanakirjan mukaan tulkinta tarkoittaa sitä, että esiintyjä ”luo uudelleen” esityksen ja värittää sitä omalla persoonallaan. Brodinin mukaan tulkinta edellyttää esiintyjältä aina subjektiivista eläytymistä esitettävään teokseen. (Brodin 1987, 351.) Koulumme musiikkiteatteriopiskelijat olivat yhtä mieltä Brodinin kanssa siitä, että tulkinnan voi määritellä vain siten, että esittäjä tuo esitykseen jotain omaa.

Hermeneutiikka, eli selitystaito, on tieteenfilosofinen suuntaus, joka painottaa inhimillistä ymmärrystä, ei vain kirjoitetussa tekstissä, mutta myös historiassa, musiikissa ja muissa taiteen aloissa.

(kreik. hermeneutike 'selitystaito') 1. Tulkinnan ja selittämisen taito. 2. Tekstintulkintaoppi, oppi Raamatun tai muun jatkuvasti luetun kirjallisuuden selittämisen ja ymmärtämisen perusteista. 3. Oikeust., laintulkintaoppi. 4. mus., musiikkiteoksen sanallinen tulkinta. 5. fil., lähinnä saks. antipositivistisen metodologian suunta. (Turtia 2001, 359.)

Sanana hermeneutiikka tulee kreikasta, ja sillä on yhteyksiä kreikkalaisen Hermes-jumalan nimeen, joka toimi jumalten viestien välittäjänä sekä tulkitsijana. Nykyaikajan hermeneutiikan perustajana pidetään Wilhelm Dilheytä, joka laajensi hermeneutiikan aluetta pelkästä tekstin tulkitsemisesta kaikkeen inhimilliseen toiminn-

taan. Hänen mukaansa hermeneutiikka on ”eläytyvää ymmärtämistä”, joka erottaa ihmistieteet luonnontieteistä. Keskeisintä tässä filosofiassa on eläytyä tutkimuskohteen ajatusmaailmaan, ja toisaalta löytää myös omasta itsestään ne kokemukset, jotka vievät mahdollisimman lähelle tutkittavaa tekstiä. (Väkevä 1999.)

Mitä tämä kaikki tarkoittaa esiintyvän taitelijan näkökulmasta? Mitä tämä tarkoittaa laulajalle? Miten lähdetään rakentamaan lauluun tulkintaa, jos kosketuspohjana pitää olla oma itse, mutta kuitenkin jo olemassa olevan materiaalin käyttäminen? Teoksella on aina säveltäjä ja jos kyseessä on laulu, niin myös sanoittaja. Jos laulun tekijät eivät ole sama kuin esittäjä, niin esittäjän tulee silloin ottaa selvälle, mitä laulun tekijät ovat mahdollisesti teoksellaan hakeneet. Esiintyjä on kuitenkin vain tunteiden tulkki, säveltäjän edustaja.

Keskityn nyt tässä pohdinnassa musikaalisävelmiin, en vain siksi, että ne ovat minulle tutuinta materiaalia, vaan myös siksi, että musikaalikappaleissa on aina roolihahmo, joka on tunnetilassa ja jolla on jotain sanottavaa tai lisättävää yleisölle jo olevaan tietoon. Millie Taylor puhuu tästä asiasta kirjassaan *Singing For Musicals*. Musiikkiteatterissakin on aina läsnä myös yleisö, joka esiintyjän täytyy ottaa huomioon, vaikka laulua ei suunnattaisikaan suoraan yleisölle. Toinen tärkeä asia musikaalisävelmiä tulkittaessa on ottaa huomioon laulun konteksti, joka musikaaleissa on aina paljon suurempi kuin pelkästään yksi laulu. Tulkinnassa pitää tällöin ottaa huomioon paitsi laulun itsensä mahdollistamat tulkinnat niin myös se, minkälaiseen kokonaisuuteen laulu kuuluu, kuinka roolihahmo käyttäytyy suuremmissa tarinassa, sekä myös mahdollisen ohjaajan visio. (Taylor 2008, 80-81.)

Uuden laulun harjoittelemisessa on eri lähtökohtia. Jotkut saattavat opetella melodian ensin ja lähteä tulkitsemaan laulua musiikin kautta, toiset lukevat ja analysoivat tekstiä niin kauan, että osaavat sen etu- ja takaperin, eräät taas saattavat kuunnella laulusta eri versioita ja lähteä hakemaan tulkintaa sitä kautta. Tulkinta on henkilökohtainen asia, ja mielestäni sen saa rakentaa miten haluaa. Haastattelin musiikkiteatterin konkaria Sinikka Sokkaa aiheesta ja kysyin häneltä, miten hän lähtee rakentamaan laulua ja sen tulkintaa. Sokka luottaa ensivaikutelmaan. Hän lukee tekstin pari kertaa ja laittaa sen sitten sivuun mahdollisesti pitkäksikin aikaa.

Mutta ensivaikutelma ja tunnelma tekstistä jää, ja hän luottaa siihen myös lopullisessa tulkinnassaan. Samalla hän kuitenkin pitää tulkinnan vapaana niin, että jos esityksessä se lähtee menemään johonkin tiettyyn suuntaan, niin hän antaa sen mennä, eikä pysy vain siinä, minkä on alun perin miettinyt.

Jos esiintyjä sitten ottaa huomioon kaiken sen, mitä säveltäjä on teoksella hakenut, mitä ohjaaja esityksestä miettii sekä sen, mitä roolihahmo haluaa sanoa, ja mitä hän on kokenut, kuinka esiintyjä voi tuoda siihen mitään omaa? Olen kuullut sanottavan, että näyttelijän ja esiintyjän pitäisi kerätä itselleen mahdollisimman laaja työkalupakki, sisältäen eri tunnetiloja, eri kokemuksia; mikään ei saisi olla näyttelijälle vierasta. Tästä asiasta voi olla montaa eri mieltä, mutta minä olen sitä mieltä, että käytännöllisesti katsoen kaiken kokeminen on mahdotonta. Jos näyttelet murhaajaa, täytyykö sinun tappaa joku, että voit tulkita murhaajan uskottavasti? Jos näyttelee naista, joka odottaa lasta, täytyykö esiintyjän itsensä hankkiutua rasakaaksi tietääkseen miltä se tuntuu? Sinikka Sokka vastaa tähän kysymykseen lyhyellä lauseella: ”Onhan sinulla mielikuvitus” (Sokka 2008).

Tässä kohden voimme kääntyä hermeneutiikan oppeihin. Kyse on eläytymisestä ja siitä, että löytää itsestään mahdollisimman samankaltaisia tunteita roolihahmon kanssa. Täytyy miettiä sitä, mitä roolihahmolta odotetaan, etsiä laulun tekstistä alaviitteitä, sitä mitä sanotaan rivien välissä ja mitä esiintyjä itse voi sanoa rivien välissä. Kukaan ei kuitenkaan tiedä mitä esiintyjä ajattelee, pääasia esiintyvällä taitelijalla on antaa yleisölle tarpeeksi tarttumapintaa esitykseen. Jos laulu liittyy johonkin kontekstiin, yleisön tulisi saada siitä se, mitä teoksen säveltäjä on laululla hakenut. Jos laulu otetaan irti kontekstista, niin silloin esiintyjä voi muuttaa ranskastikin laulun tulkintaa omiin tarkoituksiinsa sopivaksi. Laulu kuitenkin yleensä valmistetaan niin, että sen jakaa muille. Se, mitä laululla halutaan sanoa, tai miten vastaanottaja sen tulkitsee, on täysin subjektiivista. Ja molempien salaisuuksia.

4 SPECIAL - LEVYNI

Muutos. Itsensä löytäminen. Rakkaus. Suru. Ero. Rakastuminen. Itseluottamus. Raskaana oleminen. Epäluottamus. Varuillaan olo. Seksikkyys. Inho. Ilo. Pettyminen. Totuus. Muun muassa näiden teemojen ympärillä pyörivät levyni laulujen aiheet. En voi väittää, että olisin kokenut näistä kaikkea henkilökohtaisesti, mutta vaikka aihe ei suoraan kerro omasta tilanteesta, niistä löytää aina jotain yhtymäkohtia. Mikä on minun tarinani näissä kappaleissa? Kappaleen tulkitseminen uskottavasti vaatii muutakin kuin pelkkää näyttelijäntyötä. Miten lähteä tulkitsemaan raskaana olevaa naista, ilman että on itse koskaan ollut raskaana? Kuinka tulkitset vihreähipiäistä noitaa, joka on oppinut lentämään? Jos et koskaan ole edes ollut naimisissa, miten tiedät miltä tuntuu kun saat häpäpäivänäsi tietää miehesi rakastavan toista naista? Jokaiseen tarinaan täytyy löytää oma näkökulma. Ehkä en ole koskaan ollut raskaana, mutta minulla voi silti olla maailmalle jotain annettavaa. Ehkä en ole vihreä kasvoiltani, mutta voin silti tietää miltä tuntuu, kun tuntee olevansa erilainen ja ruma. Ehkä minä en ole saanut mahdollisuutta, joka minulle olisi kuulunut ja jonka eteen olen tehnyt töitä. Jokaiseen kappaleeseen täytyy löytää omat vertailukohdat omasta elämästä, että kappaleen voi tulkita sen ansaitsemalla tavalla.

4.1 Special – Minäkö?

Minä olen kotoisin pieneltä paikkakunnalta Keski-Pohjanmaalta, maatilan tyttö, keskimäinen lapsi, tullut enemmän isokokoiseen isän sukuun kuin pienikokoiseen äidin sukuun. Isän suvun puolelta tuli onneksi myös musikaalisuus. Vaikka kotipaikkakunnallani ei lapsena ollessani ollut paljon harrastusmahdollisuuksia, jotenkin sain aina itseni ilmoitettua jokaiseen musiikkikerhoon, kuoroon ja pianotunneille. Jossain vaiheessa tulevaisuuteni uranäkymä alkoi selvetä, ja 16-vuotiaana muutin pois kotoa mennäkseni Kaustisen Musiikkilukioon. Silloin ei enää ollut paluuta. Vaikka pienellä paikkakunnalla itsensä korostaminen on melkein syntiä, jotenkin tiesin, että minussa on jotain erityistä, jotain, johon ei riitä

kansalaisopiston pianotunnit, lapsikuorot tai yläasteen näytelmäkerhot. Jotain enemmän, jotain, joka kiteytyy tässä estradinumerossa, jossa seksikäs yökerholaulajatar vaatii itselleen huomiota.

4.2 I Can Do Better Than That – Ei muuta mahdollisuutta

Kun tajusin, että minulla on kehittämisen arvoisia lahjoja, minun oli pakko lähteä pois kotoa. Nuoruuden huumassani ja angsteissani sain jopa kehiteltyä jonkinasteisen vastenmielisyyden kotipaikkakuntaani kohtaan. Ei siellä ole mitään minulle. Minusta on niin paljon parempaankin. Näin vanhempana tietysti tietää paremmin ja osaa katsoa asioita toisella tavoin, mutta silloisissa ajatuksissani oli myös totuuden siemen. Ei minun olisi ollut pienellä paikkakunnalla mitenkään mahdollista kehittää kykyjäni ja jahdata unelmaani. Minun tielleni oli varattu jotain aivan muuta.

4.3 Letting You Go – Lopullisesti

Vuosia muutin koulutuksen perässä paikkakunnalta toiselle ympäri Suomen. Silti juuret pysyivät siellä, mihin ne olivat ensimmäistä kertaa lonkeronsa laskeneet: kotona. Jossain vaiheessa tajusin, että niin kauan kuin pysyisin kiinni kotipaikkakunnassani, tuntisin itseni ulkopuoliseksi, mihin tahansa menisin. Joten aloin vieroittaa itseäni kotoa. Näin tehdessäni huomasin irtautuvani, mutta samalla tulevani lähemmäksi. Pystyin katsomaan nuoruuttani ja kotiani neutraalisti ja huomasin, että sehän on oikeasti ihan kiva paikka. Opin arvostamaan lapsuuttani ja nuoruuttani sekä myös vanhempiani, jotka olivat kasvattaneet ihmisen, joka pärjää elämässä. Näitä tunteita yritän tulkita tässä menetyksestä kertovassa kappaleessa.

4.4 What Is This Feeling? – Uusi maailma, uudet kujeet

Vuonna 2005 muutin viimein Lahteen ja pääsin viimein sellaiseen kouluun, joka voisi vastata sitä paloa, joka oli jo pitkään ollut sisälläni: musiikkiteatteriin. Aloitin koulun erittäin lahjakkaitten ihmisten ympäröimänä. Tiesin itse olevani lahjakas, mutta jo kerran yhden musiikkikoulun aloittaneena tiesin, että on olemassa

muitakin lahjakkaita. Mutta nyt astuttiin taas uusiin sfääreihin. Voiko näin taitavia ihmisiä olla edes olemassa?! Tässä kappaleessa duettoa laulaa kanssani luokkatoverini Laura Alajääski, jonka kanssa aika pian ajauduttiin törmäyskurssille. Olemme molemmat laajan äänialan omaavia sopraanoja, jotka halusivat laulaa samoja stemmoja ja samoja kappaleita. Laura itse sanoo, ettei muista, että kisa välillämme olisi ollut kovinkaan paha, mutta kyllä se oli. Mutta sitten päätimme, että sen sijaan, että kilpailisimme keskenämme, meidän kannattaisi yhdistää voimamme. Tämä kappale oli ensimmäinen, jonka me yhdessä lauloimme. Kuultuani kappaleen ensimmäistä kertaa menin heti kuiskaamaan Lauralle, että meidän on pakko laulaa tämä. Laura vastasi, että ”Ai, tulini heti minä mieleen vai?” Kappale kuitenkin kertoo kahdesta kämppiksestä, jotka inhoavat toisiaan, mutta joista loppujen lopuksi tulee parhaat ystävykset.

4.5 I Know The Truth – Elämäni tarina

Jotkut levyni kappaleista kertovat jostain tietystä tapahtumasta ja jotkut taas pelkästään minun omasta olotilastani tai tunteistani. Tämä kappale kuuluu jälkimmäisiin. Alun perin kappaleessa laulaa nainen, jota puetaan häöpukuunsa, vaikka hän on juuri saanut tietää, että hänen tuleva miehensä rakastaa toista naista. Näyttelijän uran valitseminen ei ole aina ollut helppoa. Tämä kappale edustaa kaikkia niitä vaikeuksia, joita olen kohdannut ja lähinnä niitä ongelmia, joita on ollut oman itsensä ja oman itsetunnon kanssa. Kun tietää, että itsellä olisi niin paljon annettavaa, mutta kukaan muu tunnu sitä huomaavan. Kyseessä on raaka ala, jossa työkaluna olet sinä itse. Joudut päivittäin olemaan arvostelun alla. Siksi täytyykin oppia hyväksymään oma itsensä ja omat voimavaransa. Eikä se todellakaan ole aina helppoa. Minä taistelen päivittäin itsetuntoni kanssa. Olen oppinut hyväksymään itseni sellaisena kuin olen. Sen oppiminen vaati, että hyväksyn tosiasiat, mutta opin elämään niiden kanssa.

4.6 Christmas Lullaby – Kiitos

Tämän kappaleen tulkinta on kohdallani muuttunut monet kerrat. Tai ei välttämättä muuttunut, mutta siihen on tullut uusia näkökulmia. Vielä senkin jälkeen, kun olin jo levyttänyt kappaleen. Alun perin kappaleen laulaa nainen, joka on raskaana. Minä en ole koskaan ollut raskaana, mutta kuitenkin koen, että sisälläni on jotain, jonka haluan antaa maailmalle. Uuden näkökulman tähän antoivat vanhempani. En ole koskaan tuntenut mistään niin huonoa omaa tuntoa kuin siitä, että olen tullut niin kalliiksi vanhemmilleni. Enkä tiedä, voinko koskaan maksaa heille taloudellisesti takaisin, mutta se, minkä voin antaa heille, on lauluni. Toivottavasti se kantaa edes johonkin asti.

4.7 Diva's Lament (Whatever Happened To My Part?) – Pettymyksiä

Musikaalissa Monty Python's Spamalot karikatyyrinen diiva-hahmo vaatii itselleen huomiota tämän laulun sanoin. Minulle tässä kappaleessa on kaksi tasoa. Lyriikoissa on yksi säe, joka summaa kohdallani tulkinnallisesti koko tarinan: "I'm constantly replaced by Britney Spears." Kuten sanottua, minä en kuulu pienikokoisimpiin ihmisiin ja tiedän sen. Ja olen myös oppinut hyväksymään sen. Mutta samalla se kuitenkin painaa minua. Minun kokemukseni ja näkemykseni mukaan tällä alalla pärjääminen on kuitenkin osittain kiinni siitä, miltä näyttää. Itse kukin tulee kohtaamaan pettymyksiä syystä tai toisesta. Vaikka minun kohdallani torjunnat eivät välttämättä olekaan kiinni siitä miltä näytän, olen oppinut syyttämään asioista ulkonäköäni. Mutta toinen taso tässä kappaleessa on sen suvereniteetti. Siinä vaiheessa on aivan sama, vaikka ei näyttäisikään Britney Spearsilta, kun pystyy laulamaan tällaisen kappaleen alusta loppuun luukut auki!

4.8 Lämna inga dörrar på glänt – Otetaan opiksi

Kappaleen laulava roolihahmo Florence on elänyt elämänsä huonossa avioliitossa ja samalla huonossa työsuhteessa, ja hän on juuri ymmärtänyt olevansa altavastaja. Pettymykset voi hoitaa vain yhdellä tavalla: ottaa niistä opiksi. Minun kohdallani oppiminen on ollut suurilta osin itsetutkiskelua. Pitkän aikaa taistelin kaiken-

laista analysointia vastaan, mutta turhaan. Miten minä voisin tehdä työtä omalla instrumentillani, jos en tunne sitä? Paljon olen oppinut, mutta paljon on vielä edessä. Suurimpia oppimiani asioita on nimenomaan ollut itsensä hyväksyminen. Kun tajusin tämän, asioita alkoi tapahtua ihan yhtäkkiä ja kasvavalla nopeudella. Opin luottamaan itseeni ja omiin kykyihini. Tajusin, että vaikka en pidä itseäni maailman kauneimpana ihmisenä, en ole myöskään se rumin. Opin, ettei minun aina tarvitse olla taka-alalla, vaan voin ottaa oman paikkani samalla, kun annan muille tilaa. Kaikkeen voi vaikuttaa itse.

4.9 Defying Gravity – Askel tuntemattomaan

Tämä kappale herätti huomioni heti kun kuulin sen. Ihmema Ozin vihreä noita on tajunnut suurenmoisuutensa ja valitsee itse oman polkunsaa. Alkaessani suunnitella levyä tiesin, että haluan tämän kappaleen mukaan. Tämä on levyn The Kappale. Se, joka summaa kaiken. Käytyäni läpi kaiken edellä mainitun olen tässä tilanteessa. Olen valmistumassa ammattiin, johon olen aina halunnut. Olen siirtymässä ikuisesta opiskelijasta ammattilaiseksi. Minulla ei ole harmainta aavistusta, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Mutta sen tiedän, että kukaan ei enää tule sanomaan minulle, että miten minun pitäisi asiat tehdä. Ja parasta siinä on se, että itse koen olevani valmis siihen. Sulkemaan silmäni ja ottamaan askeleen.

4.9 Find Your Grail – Eiköhän tämä tästä

Spamalot on musikaali, joka on tehty kieli poskella. Tällä kappaleella ei paljon muuta virkaa musikaalissa ole kuin täyttää pakollisen gospel-kappaleen aukko. Lady of the Lake lähettää tämän kappaleen säestämänä kuningas Arthurin matkalleen etsimään Graalin maljaa. Tämä on toinen kappale, joka summaa kaiken. Vaikka matkalla olikin vaikeuksia, silmissäni häämötti aina se palkinto, mikä loppussa seisoo. Jos on asettanut itselleen päämäärän ja tekee kaikkensa sen saavuttamiseksi, niin mikä estäisi sen saavuttamisessa? Ei mikään, kunhan vaan luottaa itseensä. Tämän kun muistaisi koko loppuelämänsä ajan.

5 PILAANTUNUT VAI HÄIKÄILEMÄTÖN?

Kuten toisen luvun päiväkirjamerkinnöissäni mainitsin, opinnäytetyöni aiheeksi muodostui laulun tulkinta esiintyvän taitelijan näkökulmasta. Itse koen, että tulkinta ei ole koskaan ollut vahvimpia puoliani. Tämän tiedostettuani kuitenkin tajusin, että tulkinta on asia, joka minun täytyy oppia. Levyprojektin tuotantovaiheen aikana en suinkaan unohtanut kirjallisen työn aihetta, vaan alitajuntani työsti asiaa koko ajan. Luvussa kolme kerroin, miksi valitsin musikaalikappaleet tutkimusvälineekseni. Luvussa neljä kerroin, mitä nämä kappaleet minulle merkitsevät, mitä minä haluan näillä kappaleilla sanoa. Tässä luvussa pohdin lähinnä sitä, mitä itse opin tulkinnasta projektini aikana.

5.1 Sanallista ja sanatonta

Esiintyvänä taiteilijana eläminen on palveluammatti. Valmistat tuotteen, jonka myyt yleisölle. Yleisö on aina läsnä. Näyttelijä, laulaja, muusikko, tanssija, kaikki kommunikoivat yleisön kanssa esiintyessään. Esiintyvät taiteilijat ovat tavalla tai toisella koulutettuja käyttämään kehoaan kokonaisvaltaisesti tulkintaan. Tanssijoilla tämä on ehkä ilmeisintä, orkesterimuusikoilla ei niinkään. Laulaja ja näyttelijä ilmaisevat kehollaan ja kasvoillaan, vaikeivätkin itse sitä edes tiedostaen.

Ihminen oppii kommunikoimaan sanattomasti ensimmäisenä asiana elämässään. Vauvoilla ei ole vielä verbaalista kykyä ilmaista tarpeitaan, joten he käyttävät non-verbaalista viestintää. Ihmisen kasvaessa sanallista ilmaisua ja puheen tärkeyttä aletaan painottaa siinä määrin, että sanaton ilmaisu unohtuu. Mutta kaikki ihmiset viestivät sanattomasti koko ajan, tiedostaen tai tiedostamattaan. Ihmiset myöskin uskovat enemmän sitä, mitä toinen ilmaisee kehollaan, kuin sen, mitä hän päästää suustaan. Esimerkkinä voi käyttää henkilöä, joka väittää olevansa pirteä, mutta haukottelee koko ajan (Pääskylä & Juvonen 2005). Näyttelijät koulutetaan tunnistamaan non-verbaalista viestintää ja käyttämään sitä ammatissaan niin hyvin, että he saavat katselijat vakuuttuneeksi siitä, että he todella tarkottavat, mitä sanovat.

Mitä jos ihmisestä kuulee vain äänen? Mitä tapahtuu kun esiintyjältä otetaan visuaaliset avut kokonaan pois, jätetään uskottavuus pelkän kuuntelijan korvan varaan? Tämä on se asia, mikä minua kiinnosti ensimmäisenä, kun sain idean opinäytetyöstäni. Miten saada pelkällä äänellä niin suuret tunteet aikaiseksi, että kuuntelija uskoo siihen mitä sanot? Riittääkö pelkkä ääni vai tarvitaanko viestin vastaanottamiseen visuaalisia ärsykeitä?

Minä lähdin valmistelemaan tulkintaani tekstin kautta. Luin tekstejä, analysoin, mietin, mitä minä haluan niillä sanoa. Tietenkin opettelini myös melodiat mahdollisimman hyvin ja harjottelin kappaleita laulutunneilla, jotta pääsisin eroon teknisistä ongelmista ennen studioon menoa. Minun tulkintaani vaikuttaa suurelta osin melodia ja musiikki. Hyvä säveltäjähän tekee kokonaisvaltaisen teoksen, jossa sanat tukevat melodiaa ja päinvastoin. Monen kappaleen kohdalla huomasin, että melodia helpottaa tulkintaa huomattavasti. Tulkinta tulee kuin itsestään musiikin ohessa.

5.2 Härskisti!

Vaikka kuinka olin valmistellut kappaleet valmiiksi ja nähnyt päiväunia siitä, minkälaisista studiossa oleminen vihdoin ja viimein olisi, mikään ei voinut valmistaa minua siihen, mitä se oikeasti oli. Lauluraitojen äänittämisen olisi luultu olevan helppoa kuin minkä, koska olenhan kuitenkin kokenut laulaja ja taustalla oli hienot bändipohjat. Ja fiilis oli mitä korkein. Ainakin siihen asti, kun kuulin oman ääneni kaiuttimista. Olinhan ennenkin kuullut omaa ääntäni nauhoitettuna, mutta en noin hyvällä äänenlaadulla. Olin järkyttynyt. Vaikka mitä kappaletta koetin laulaa, niin mikään ei kuulostanut siltä, miltä luulin sen kuulostavan. Järkytykseni johtui kahdesta eri asiasta. Ensimmäinen siitä, että oma ääneni ei kuulostanut lainkaan niin pehmeältä ja pyöreältä kuin se kuulostaa omiin korviini. Ja toiseksi laulusta ei kuulunut yhtään sitä tunnetta mitä halusin siitä kuuluvan. En ymmärtänyt mistä tämä johtui. Yritin tehdä kaiken kuitenkin juuri niin kuin olisin lavalla yleisön edessä. Käytin mielikuvia ja tunnemuistia, yritin eläytyä niihin tunteisiin, mitä kappaleet minussa herättivät. Silti, ei mitään. Studiossa ollessa on kuitenkin ole-

massa se painostus, että aika on rahaa. Ei ollut loputtomasti aikaa hioa lauluraitoja. Mikä siis neuvoksi?

Keskiviikkona 5.2.2009 oli taas lauluraitojen nauhoituspäivä. Edellisenä iltana olimme äänittäneet *Christmas Lullaby*n, koska se täytyi nauhoittaa yhtä aikaa kitaristien kanssa. Samana aamuna äänitimme *I Know The Truth*in pianon kanssa. Ne olivat siis sillä hetkellä ainoat raidat, joihin olimme tyytyväisiä. Muihin ”lopullisiin” lauluraitoihin en ollut tyytyväinen laisinkaan. Kokeilimme tuona päivänä monia eri lauluja ja pelkäsin hetkeä, jolloin täytyisi ottaa *I Can Do Better Than That* työn alle. Kappale on pitkä, suhteellisen nopeatempoinen, itseään toistava, äänialaltaan laaja ja siinä on paljon tekstiä. Minä taas koen itseni enemmän pitkälinjaisten balladien tulkitsijaksi. Loppujen lopuksi se hetki tuli, huokaisin syvään ja otimme ensimmäisen oton nauhalle. Se ei ollutkaan niin kammottavaa kuin olin luullut. Vielä tänäkään päivänä en ole täysin ymmärtänyt, että miksi se kappale, jota pelkäsin kaikista eniten, olikin loppujen lopuksi yksi helpoimmista laulettavista studiossa. Ehkä osasyynä oli se, että siinä kerrotaan tarina. Siinä ei käsitellä mahdottoman suuria tunteita, kuten melkein kaikissa muissa levyn kappaleissa, vaan kerrotaan vain arkipäivän asioista. Tai ehkä syynä oli se, että olin jo koko päivän laulamisen ja studiossa olon jälkeen todella väsynyt. Tai ehkä se jää mysteeriksi.

Muutaman oton jälkeen minulle alkoi avautua, miten studiossa lauletaan. Ei siinä auta pelkästään se, että ajattelee asiaa, jos sitä ei tee ulospäin. *I Can Do Better Than That* –kappaleen ensimmäisissä säkeistöissä päällimmäisenä tunteena on ironia ja vahingonilo, ”minulle ei ainakaan koskaan käy noin”. Huomasin, että sijoittamalla ääntä suun etuosaan ja viemällä sitä hieman nasaaliksi, se kuulostikin ironiselta. Kun annoin äänen pyöriä suun sisällä, enkä vienyt sitä rintaan enkä nenään, se kuulosti lämmöltä. Tämä oli ensimmäinen askel. Ensin ajattelin teknisesti, että jos teen näin ja jos teen noin, niin se kuulostaa tältä ja tältä. Sitten ymmärsin sen, että tekee vain kaiken mahdollisimman suuresti. Suurentaa kaikki tunteet kaksisataakertaisiksi. Silloin se kuulostaa siltä, miltä se tuntuu itsestä.

Sinikka Sokka sanoi haastattelussaan, että kun kroppa on rentona ja sitä käyttää oikealla tavalla ja uskaltaa antaa sielun kuulua, niin se kyllä kuuluu (Sokka 2008). Pohdin tätä väitettä aikani. Kun oivalsin sen, mitä studiossa laulamisesta oivalsin, olin Sokaan kanssa pitkään eri mieltä asiasta. Että ei se riitä kun vain ajattelee. Mutta sitten ymmärsin sen, että Sokka on kuitenkin jo pitkän linjan konkari ja hänelle monet asiat tulevat luonnostaan. Ehkä hän ei enää huomaa tekevänsä suuresti asioita. Normaalielämässäänkin ihmiset käyttävät erilaisia äänenvärejä, vaihtelevat puheen melosta, eli melodiaa, ja painottavat asioita eri tavoin. Eihän laulamisen pitäisi yhtään erota puhumisesta silloin kun esiintyy.

Torstaina 6.2.2009 klo 10.00 aamulla aloimme äänittää levyn aloitus-/nimiraitaa *Special*. Äänitimme kaikki soittimet ja laulun yhtä aikaa yrittäen luoda mahdollisimman autenttisen jazz-baaritunnelman. Otimme muutaman oton ja meillä oli aivan mieletön meininki päällä. Edellispäiväisen heräämiseni valossa annoin kaikkeni ja minusta pääsi sellaisia ääniä, joita en ollut ennen päästänyt. Minä vain luulin, että laulan niin. Sen kappaleen äänittämisen jälkeen keksimme sanan sille, miten levyllä pitää laulaa: härskisti. Sanalla *härski* on monenlaisia assosiaatioita. Gummerruksen Suuri Suomen kielen sanakirja määrittää sanan ”härski” tällä tavoin:

1. rasvoista: pilaantunut, eltaantunut 2. ark. häpeämätön, julkea, häikäilemätön 3. ark. paheellinen, rietas, siivoton (Nurmi 2004, 237).

Se on jotain likaista, pilalle mennyttä, kaksimielistä. Samalla se on myös Uuno Turhapuro –elokuvien mekaanikko Härski Hartikaisen nimi. Kyseissä elokuvissa kuulee useinkin Uunon sanovan Hartikaiselle: ”Oot sää aika härski.” Spede Pasa-sen esittämän Härski on elämää nähnyt, likainen, rohkea ja oma itsensä koko ajan. Kyselin hieman kavereiltani, että miten he käsittävät sanan härski. Useimmat käsittivät sen nimenomaan pilalle menneenä sekä rivona, mutta eräs sanoi näin: ”Uskaltaa tehdä jotain häikäilemättömästi.”

Mitä sana *härski* sitten laulun tulkinnassa tarkoittaa? Se tarkoittaa nimenomaan röyhkeää, sumeilematonta. Se tarkoittaa suuresti tekemistä, ylinäyttelemistä. Se

tarkoittaa uskaltamista, luottamista, karuutta, voimaa, herkkyyttä. Toisinaan se tarkoittaa myöskin rivoa ja ruokotonta, seksuaalista. Se pitää sisällään kaikki ne tunteet, mitä haluat sanoa, potenssiin kymmenen.

Luvussa kolme sanoin, että tulkinnassa ei ole olemassa oikeaa eikä väärää. Ei tietenkään ole. Enemminkin voisi sanoa, että laulun tulkinta on tunteetonta ja tunteellista. Silloin kun esityksessä on tunne, silloin se koskettaa, oli esiintyjän tunne mikä tahansa ja ajatteli kuulija siitä mitä tahansa. Kuulija voi ajatella, että esiintyjä ajattelee kappaleen väärin, mutta silloin esiintyjä on tehnyt sen aivan oikein. Tulkinta on silloin herättänyt kuulijassa jonkinlaisen tunteen. Jos esiintyjällä ei ole tunnetta mukana tulkinnassa, se ei myöskään herätä kuulijassa tunteita. Korkeintaan väsymyksen tunnetta.

6 EI TUURILLA, VAAN TAIDOLLA

Koin pitkään, että laulun tulkinta on minulle vaikeaa. Se johtui vain yhdestä asiasta: minä pelkäsin. En osannut erottaa ammatti-minää arki-minästä. En uskaltanut näyttää tunteitani, koska ajattelin, että silloin kaikki tietävät, mitä minä ajattelen. Kuvittelin olevani avoin kirja, jonka jokainen kuulija pystyisi lukemaan.

TV-sarjassa Kummeli on Paras A-ryhmä –niminen sketsi. Kaksi humoristista hahmoa tekevät typeryyksiä ja heidän mottonansa on: ”Ei taidolla, vaan tuurilla.” Vuosia tämä oli myös minun mottonani. En pitänyt itseäni hirveän taitavana, koska itsetuntoni oli todella huono. En uskaltanut luottaa omiin taitoihini. Koin itseni vain todella onnekkaaksi, kun olin saanut melkein kaiken, mitä halusin. Jotenkin asiat tuntuivat aina vaan luonnistuvan, minun mitään tekemättä. Tämän projektin jälkeen mieleni on hieman muuttunut. Mieltäni masentavat ihmiset, jotka sanovat, että minulla on ”laulun lahja”. Se on ehkä lähtenyt lahjana, mutta jos en olisi näinä vuosina tehnyt niin paljon töitä ”lahjani” kanssa kuin olen tehnyt, en todennäköisesti olisi tässä, missä nyt olen.

Mitä sitten olen oppinut tästä projektista? Mieleni tekisi sanoa, että kaiken, mutta ehkä täytyy myös hieman selittää. Levy-idean saamisesta tähän päivään, jolloin olen viimeistelemässä kirjallista työtäni, on kulunut hieman yli kaksi vuotta. Kahdessa vuodessa ehtii tapahtua paljon. Sen lisäksi, että olen oppinut kaiken sen, mitä edellisissä luvuissa olen kertonut, olen oppinut paljon itsestäni. Voin rehellisesti sanoa, että koskaan aikaisemmin en ole mistään oppinut näin paljon. Viime aikoina olen katsonut paljon taltiointeja vanhoista esityksistäni. Lähikuvista huomaan sen itse, mitä laulunopettajat ovat minulle sanoneet vuosia. Ajatukseni eivät näy silmistäni. Silmiäni edessä on verho, melkein kuin muuri, jottei kukaan pääsisi liian lähelle. Jos yhtään itseäni tunnen, niin se verho on kadonnut. Tapasin tänä syksynä ystäväni, jota en näinä kahtena vuotena ole tavannut. Hetken juteltuamme hän katsoi minua tarkasti silmiin ja sanoi, että minä olen muuttunut, kasvanut. Se, miten tämän levyn tekeminen on vaikuttanut myös minun lavalla olemiseeni, on

jopa minun itseni nähtävissä. Huomaan selvästi eron siinä, mitä ennen luulin tekeväni, ja mitä nyt teen.

Mistä tietää, että opinnäytetyö on onnistunut? Levytysprojektin aikana levy tuntui todella hyvältä. Lopputuloskin on mitä mainioin. Olen saanut paljon hyvää palautetta, olen saanut kuulla, että tulkintani koskettaa ihmisiä. Totta kai se lämmittää mieltä, mutta minulle se ei kuitenkaan kerro mitään. Minun mielestäni onnistumisen mittari on siinä, että jos tällä hetkellä voisin tehdä kaiken uudestaan, levystä tulisi sata kertaa parempi.

Jokaisessa levyni kappaleessa teemana on jonkinlainen muutos. Nämä kappaleet kertovat myös siitä, että olen muuttunut itse: nuoresta aikuiseksi, opiskelijasta ammattilaiseksi, sulkeutuneesta avoimemmaksi, negatiivisesta positiivisemmaksi, epävarmemmasta itsevarmemmaksi. Tämä levy on minun matkani tähänastisessa elämässäni. Ja mitä tästä eteenpäin? Sen voi aika vain näyttää.

Mutta ainakaan minä en pelkää enää.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Andersson, B., Ulvaeus, B. & Rice, T. 1984. Lämna inga dörrar på glänt. Univer-sal/Union Songs Musikförlaget.

Brodin, G. 1985. Musiikkisanakirja. Helsinki: Otava.

Brown, J.R. 2003. Christmas Lullaby. Semolina Farfalle Music Co.

Brown, J.R. 2003. I Can Do Better Than That. Jason Robert Brown.

Brown, J.R. 2003. Letting You Go. Jason Robert Brown.

Du Prez, J. & Idle, E. 2005. Diva's Lament (Whatever Happened To My Part?). Kobalt Music Publishing LTD.

Du Prez, J. & Idle, E. 2005. Find Your Grail. Kobalt Music Publishing LTD.

Gummerruksen Uusi tietosanakirja. 1987. Jyväskylä: Gummerrus Oy.

John, E. 2000. I Know The Truth. Warner/Chappell Music Stand AB.

Nurmi, T. 2004. Suuri Suomenkielen sanakirja. Jyväskylä: Gummerruksen kirjapaino Oy.

Lopez, R. & Marx, J. 2003. Special. EMI Music Publishing Scandinavia.

Schwartz, S. 2003. Defying Gravity. EMI Music Publishing Scandinavia.

Schwartz, S. 2003. *What Is This Feeling?*. EMI Music Publishing Scandinavia.

Taylor, M. 2008. *Singing For Musical A Practical Guide*. Wiltshire: The Crowood Press Ltd.

Turtia, K. 2001. *Sivistyssanat*. Helsinki: Otava.

Internet-lähteet:

Niskanen, V. A. 2009. Kohti tutkivaa työtapaa –verkkokurssi. Kvalitatiivinen tutkimus. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Helsinki. [viitattu 19.10.2009]
<http://www.mm.helsinki.fi/users/niskanen/kotu/tulkinta.htm>.

Pääskylä, T. & Juvonen, R. 2005. Nonverbaalinen viestintä. [viitattu 28.10.2005]
<http://www.jelppi.helsinki.fi/jelppi/puhe/mitaonpuhev/nonverb.htm>

Väkevä, L. 1999. Kasvatuksen taide ja taidekasvatus – Estetiikan ja taidekasvatuksen merkitys John Deweyn naturalistisessa pragmatismissa. Hermeneutiikka tieteellisenä lähestymistapana. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto. [viitattu 2.11.2009] <http://www.edu oulu.fi/muko/lvakeva/Lisuri/HERMENEU.HTM>

Suulliset lähteet:

Sokka, S. 2008. Näyttelijä. Haastattelu 27.11.2008.

Karhulahti, A. 2009. Special –levy. Lahti. [äänitetty 24.1.-17.3.2009, Kujalandia Recording Studio]